

А.В.Чмут, аспірантка

**Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН
України**

ОЦІНКА РІВНЯ ГАРМОНІЗАЦІЇ ВІДНОСИН УЧАСНИКІВ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ОБ'ЄДНАНЬ

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки узгодження інтересів взаємодіючих суб'єктів посідає перше місце при формуванні інтегрованої структури. Особливо гостро це питання стоїть при узгодженні принципів розподілу ефекту при вертикальній інтеграції між виробниками сировини і переробним підприємством [2].

Інтегровані підприємства являють собою складну систему, основною ознакою якої є її цільове призначення. Головним джерелом нестабільності системи є розходження цілей ключових її елементів, адже часто загальна мета системи хоч би частково вступає в протиріччя з індивідуальними цілями окремих агентів. В основу сталого та ефективного функціонування системи взаємодіючих ринкових агентів має бути покладено гармонізацію їх відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню гармонізації відносин в різних сферах приділяли увагу Семикіна М.В., Лаптев Н.В. Аспекти гармонізації відносин між учасниками інтегрованих об'єднань піднімали Охріменко І.В., Макрушин А.А., Ярема Л.В. Усі дослідники звертають увагу на необхідність гармонізації та узгодженості відносин проте методів її оцінки досі запропоноване не було.

Мета дослідження. Розробка методики оцінки рівня гармонізації відносин між учасниками інтегрованого об'єднання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Гармонізація – це процес, що відображає відношення, що складаються при формуванні гармонії в економічній діяльності і її кінцевого результату. Метою гармонізації є досягнення збалансованості інтересів партнерів на основі забезпечення їх прав та задоволення пріоритетних потреб [3].

Дослідження ефективного функціонування суб'єктів в системі вертикальної інтеграції показало, що на шляху до гармонізації інтересів при формуванні даних структур вони проходять ряд етапів: узгодження цілей, узгодження можливостей, узгодження інтересів, гармонізація відносин.

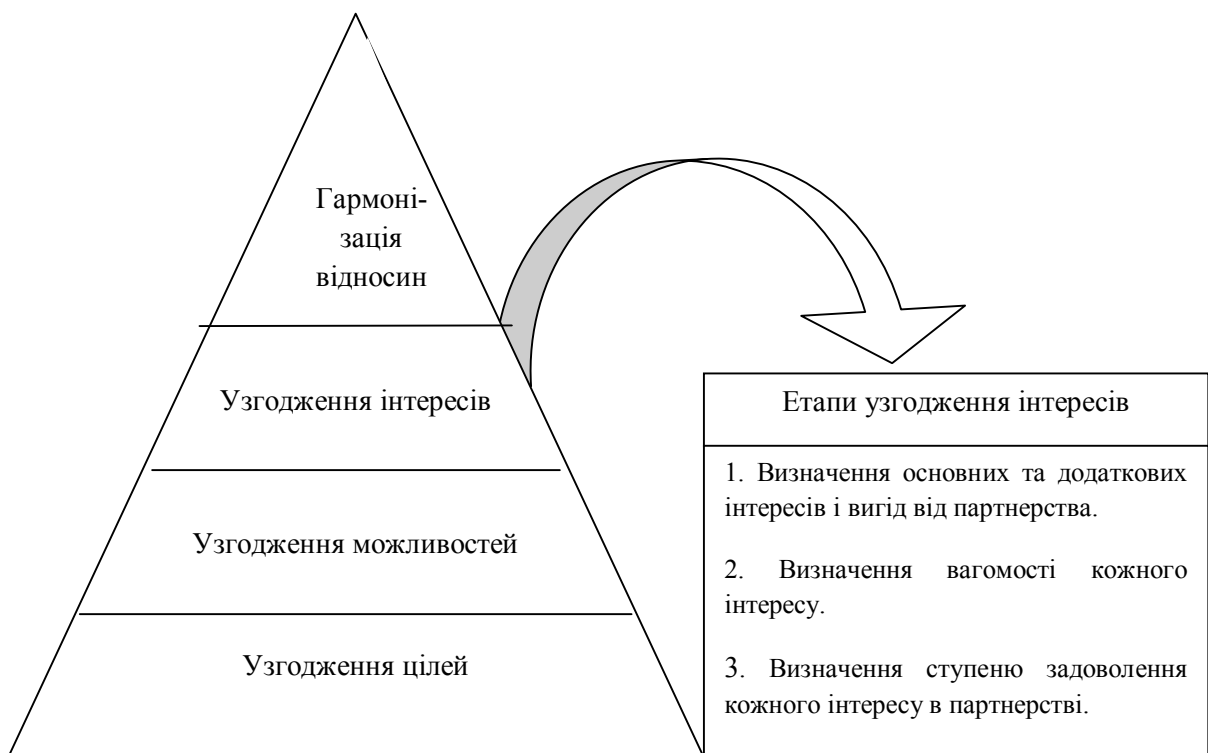

Рис. 1. Піраміда гармонізації відносин

Першим етапом є узгодження цілей. Утворюючи нову систему учасники мають узгодити свої окремі цілі між собою та з цілями нової системи для ефективного її функціонування. Це також є одним з перших етапів прийняття рішення щодо подальшого партнерства.

Другим етапом є узгодження можливостей. На цьому етапі оцінюються існуючі та потенціальні можливості учасників задовольнити

цілі системи. Це може бути пов'язано з можливістю виробляти необхідну кількість продукції (сировини), відповідної якості, відповідного асортименту у відповідні терміни.

Найскладнішим етапом від якого може залежити чи буде утворена нова система, як довго та як ефективно воно буде функціонувати є узгодження інтересів.

Серед основних інтересів можна виділити базові економічні інтереси, які притаманні усім економічним суб'єктам і є основою їх функціонування, при цьому у сільськогосподарських виробників та переробного підприємства вони будуть дещо різнитись. Окрім основних інтересів є ще додаткові до яких можна віднести всі ті вигоди що лежать за межами основних. В кожному конкретному випадку набір додаткових інтересів може варіюватись відповідно до умов партнерства.

Приклад економічних інтересів від партнерства між сільськогосподарським підприємством і переробним зображено в таблиці.

Таблиця 1

Інтереси суб'єктів інтеграції при формуванні вертикальної структури

	Базові економічні інтереси	Додаткові інтереси
Переробне підприємство	<ul style="list-style-type: none"> - стабільність ціни в межах контракту - мінімізація закупівельних цін - придбання продукції за ціною, що відповідає критерію ціна/якість 	<ul style="list-style-type: none"> - стабільні поставки якісної сировини - отримання сировини у необхідній кількості - можливість відстрочки платежів
Виробник сировини	<ul style="list-style-type: none"> - компенсація витрат на виробництво продукції - забезпечення рівня рентабельності, що перевищив би рівень інфляції - збільшення рівня рентабельності до показника, що забезпечить розширене відтворення 	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення постійного збуту - можливість авансових платежів - паритетність економічних відносин

Окрім визначення основних інтересів які може забезпечити інтеграція, важливим є визначення ступеню вагомості кожного з них та рівень його забезпеченості в кожному конкретному випадку взаємодії.

Ступінь важливості пропонується оцінити за 4 бальною системою: 0-не важливий; 1- важливість низька; 2- важливість середня; 3- висока важливість.

Рівень забезпечення виконання цих інтересів у взаємодії пропонується оцінити за 5-бальною шкалою: 5 – забезпечено в повному обсязі; 4 – достатньо забезпечено; 3 – не достатньо забезпечено; 2 - частково забезпечено; 1 –не забезпечено.

Для оцінки узгодженості інтересів суб'єктів інтеграції пропонується наступні формули.

Ступінь задоволення інтересів кожного з партнерів, можна визначити за формулою:

$$S_j = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N f_{ij} \cdot w_{ij} \quad (1)$$

де, S_j – ступінь задоволення інтересів j -того контрагента;

f_{ij} – оцінка виконання i -того інтересу j -того контрагента;

w_{ij} – значемість задоволення i -того інтересу j -того контрагента.

Рівень задоволення інтересу пропонується визначати співвідношенням отриманого значення ступеня задоволення інтересів до його максимального значення в кожному конкретному випадку.

$$RS_j = \frac{S_j}{S_{jmax}} \quad (2)$$

де – RS_j - рівень задоволення інтересів j -того контрагента;

S_{jmax} – максимально можливий показник задоволення інтересів j -того контрагента;

Оцінити рівень узгодженості інтересів пропонується за формулою:

$$U_{jk} = \frac{S_j}{S_k} \quad (3)$$

де, S_j – ступінь задоволення інтересів j -того контрагента

S_k – ступінь задоволення інтересів k -того контрагента

Умовами забезпечення узгодження будуть:

$$S_j \rightarrow \max;$$

$$S_k \rightarrow \max;$$

$$U_{j,k} \rightarrow 1$$

Якщо отримані співвідношення рівнозначні, то можна вважати, що відносини розвиваються паритетно, якщо ні, то необхідно оптимізувати інтереси та ступінь їх задоволення в партнерстві.

Висновки. Незадоволення інтересів суб'єктів в інтеграції може привести до розпаду системи наслідки чого можуть бути набагато гірші ніж ті поступки на які могли піти партнери для досягнення гармонізації відносин.

Яскравим прикладом є ситуація на ринку молока і молочної продукції, серед основних чинників, що стримують розвиток даного ринку є неадекватність задоволення економічних інтересів. Внаслідок неадекватної цінової політики, яку проводили переробні підприємства при закупівлі молока-сировини, ними було втрачено значну частину сировинної бази, а як наслідок і виробничий потенціал[4].

Враховуючи цей негативний досвід, на сучасному етапі переробні підприємства є достатньо мотивованими для створення інтегрованих формувань та налагодженні взаємовигідних економічних зв'язків для відновлення сировинної бази та налагодження нормального виробничого циклу.

Бібліографічний список.

1. Лаптев Н.В. Гармонизация отношений в использовании нефтяных ресурсов России// Вестник ИНЖЭКОНа, сер. «Экономика», 2008. Вып.2(21) С.73-79

2. Охріменко І.В. Гармонізація економічних відносин між учасниками аграрного об'єднання // Вісник сумського національного аграрного університету.- 2008.-№2.- С.377-382

3. Семикіна М.В. Гармонізація соціально-трудоуних відносин: методологія оцінки впливових чинників [Електронний ресурс] / М.В. Семикіна, З.В.Бевз// Режим доступу до журналу: www.kntu.kr.ua/doc/zb_18_1_ekon/stat_18_1/18.pdf

4. Чмут А.В. Ефективність інтегрованих систем взаємодії підприємств молочної галузі//Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії: Збірник наукових праць.Вип.2(19):Економічні науки.- Чернівці:Технодрук, 2010.-С241-248

5. Ярема Л.В. Аспекти побудови економічного механізму інтеграції на підприємствах агропромислового комплексу/ Л.В.Ярема //Актуальні проблеми економіки / Л.В. Ярема.-2009.- №2(92).- С115-122.

Чмут А.В. Оценка уровня гармонизации отношений участников интеграционных объединений

В статье предложена методика оценки уровня гармонизации отношений между участниками интегрированного объединения

Chmut A. Assessment level harmonization of relations subjects of integration

The paper proposed a method for assessing the level of harmonization of relations between participants of an integrated union